

Region Dalarnas synpunkter på revideringen av förordningen 1315/2013 om unionens riktlinjer för utvecklingen av det transeuropeiska transportnätet (TEN-T)

EU-kommissionen har begärt in synpunkter inom ramen för det offentliga samrådet om unionens riktlinjer för utbyggnad av det transeuropeiska transportnätverket (TEN-T). Region Dalarna välkomnar möjligheten att lämna synpunkter på EU:s framtida utformning av transportpolitiken och svarar härmed i samrådet.

Inledning

Inom den geografiska regionen Dalarna finns en för Sveriges exportvärde och för Europas råvaruförsörjning betydande stålindustri och skogsproduktion, som ställer stora krav på kapacitet inom transportsystemet med långa avstånd till de viktiga marknaderna i resten av Europa och världen. Dalarna utgör även en länk inom ScanMed (delen Botniska korridoren) för godstrafik mellan det norra Sverige, Norge och Finland och resten av Europa. I Dalarna finns även en stark besöksnäring med norra Europas största vinterdestination. En stor del av regionen är gles befolkad och här finns stora behov av stärkt tillgänglighet för såväl arbets- och studiependling för att stärka sammanhållningen, som för hållbara godstransporter, överflyttning från väg till järnväg, och hållbara persontransporter till besöksnäringdestinationerna.

I Mellansvenska Handelskammarens exportstatistikrapport från 2020 visas att Dalarnas verkliga exportvärde är dubbelt så stort som den officiella statistiken visar, på grund av att större företags värden redovisas där huvudkontoret finns istället för på den ort där verksamheten finns. Regionen har även ett positivt handelsnetto. Med sin starka industri, besöksnäring och tillgång till grön energi bidrar Dalarna till de över 1000 miljarder kronor som investeras kommande år i norra och mellersta Sverige.

Dalarnas yta är ungefär lika stor som hela Belgien, och har långa avstånd mellan befolkning och större infrastrukturstråk. Region Dalarna betonar att

mindre justeringar av TEN-T förordningen och kartorna bör göras för att inkludera fler viktiga stråk och knutpunkter. Förordningen måste anpassas och kartorna revideras för att möta förutsättningarna för regioner med långa avstånd till de större marknaderna och med glest befolkade miljöer, där transportinfrastrukturen har avgörande betydelse för sammanhållningen inom och mellan regioner. Vår region drabbas idag av försämringar i tillgängligheten, då trafiksäkerhetsåtgärder medför hastighetssänkningar i våra viktigaste stråk för gods samt arbets- och studiependling. En inkludering av regionens högst prioriterade stråk i TEN-T skulle öka förutsättningarna för regionens starka företag och näringar att kunna bibehålla kompetens och fortsätta göra viktiga investeringar i grön energi, överflyttning från väg till järnväg, elektrifiering, omställning till alternativa bränslen och godstransporter med hög kapacitet (HCT).

Sammanfattande synpunkter

- Region Dalarna betonar vikten av att införa mindre justeringar av TEN-T-kartorna för att ytterligare stärka tillgängligheten för alla regioner särskilt med hänsyn till utmaningarna i regioner med långa avstånd till de större marknaderna och med behov av stärkt kompetensförsörjning inom och över regiongränser. Kartorna behöver även justeras för att anpassa dem till förlängningen av stomnätskorridoren ScanMed. För Dalarna skulle det innebära att följande prioriterade sträckor införlivas i övergripande TEN-T:
  - **Dalabanan (järnväg):** Mora-Falun/Borlänge-Uppsala (- Arlanda/Stockholm)
  - **Bergslagsbanan inklusive stråket väster om Vänern (järnväg):** Gävle hamn-Falun-Borlänge-Kil-Göteborgs hamn
  - **E16 (väg):** Gävle-Falun-Borlänge-Oslo-Bergen
  - **Rikväg 70 (väg):** Flötningen (norska gränsen) - Enköping
- Region Dalarna stödjer justering av kriterierna för urbana noder och transportnoder för att inkludera viktiga knutpunkter på NUTS3-nivå för att stärka tillgängligheten i alla regioner i EU. Kriterierna för urbana noder och transportnoder bör inte begränsas till invånarantal, då detta missgynnar norra delarna av Europa. Mindre städer/orter kan ha en avgörande roll som upptagningsområde för det transeuropeiska transportnätet för passagerare och gods via betydande järnvägs- och vägterminaler. Stärkta transportnoder inklusive multimodala terminaler underlättar både första och sista milanslutningarna. För Dalarna skulle

det innebära att följande städer/orter ska pekas ut i TEN-T som viktiga noder:

- **Borlänge: urban nod och transportnod**
I förslaget ovan om utvidgning av TEN-T kartorna övergripande nät; här korsas Dalabanan, Bergslagsbanan, E16 och riksväg 70.
- **Mora: transportnod**
Ingår idag i övergripande TEN-T flygplatser och väg (E45). Är startpunkt för Dalabanan i förslaget ovan om utvidgning av övergripande nät järnväg.
- Region Dalarna välkomnar EU:s nya tillväxtstrategi, den europeiska gröna given, som syftar till att säkerställa att klimataspekter genomsyrar all EU-politik i framtiden mot ett klimatneutralt Europa 2050. Ett hållbart, integrerat och effektivt europeiskt transportsystem är därför avgörande för att möjliggöra den gröna och digitala övergången.
- Region Dalarna anser att den reviderade TEN-T förordningen bör fortsätta att ha ett stort fokus på en "traditionell" infrastrukturutveckling, samtidigt som TEN-T även bör stärka transportsystemets sammantagna funktion samt främja innovation och digitalisering. Dessa olika fokusområden är lika viktiga för att uppnå målet om ett hållbart, integrerat och effektivt europeiskt transportsystem.
- Region Dalarna stödjer att med bindande krav säkerställa tillgången av infrastruktur för alternativa bränslen och elektrifiering för både stomnätet och övergripande nät och för alla transportsätt inom hela EU, särskilt med hänsyn till de utmaningar som finns i glesbefolkade regioner med långa avstånd.
- Region Dalarna understryker att TEN-T bör fungera som en möjliggörare för innovativa, hållbara, inkluderande och effektiva transport- och mobilitetslösningar och de utpekade projekten ska kunna användas som testbäddar för ny teknisk utveckling, för både stomnät och övergripande nät och för alla transportsätt inom hela EU.

- Står bakom samarbetet Botniska korridorens synpunkter i samrådet om TEN-T.

Utformningen av TEN-T nätet – stråk och noder

TEN-T-förordningen behöver optimeras för att uppnå det största europeiska mervärdet. Region Dalarna anser att den europeiska transportpolitiken framför allt gör nytta när den riktas in på en reell tillgänglighet inom och mellan alla EU:s regioner, gränsöverskridande infrastruktur, avlägsnande av hinder och flaskhalsar, främjande av innovativa transportlösningar och multimodala transportkedjor samt genom att bidra till utfasning av fossila bränslen.

Särskilt fokus bör läggas på nödvändiga justeringar i TEN-T kartorna, då nätet idag är väldigt svagt utbyggt i vissa glesbefolkade områden, och förordningens kriterier bör justeras för att även passa glesa miljöer i norra Europa. Såväl stråk som transportnoder behöver kompletteras i kartorna, framförallt i det övergripande nätet.

Region Dalarna förespråkar inkluderande av följande stråk till övergripande nät för järnväg:

Dalabanan spelar en betydande roll för arbets- och studiependling inom och mellan regioner, men även för besöksnäring och en alltmer ökande godstrafik av exportvaror via landets hamnar, med betydelse för överflyttningen från väg till järnväg. Dalabanan upptar godsflöden från de omgivande skogsindustrierna och utgör anslutande stråk till stomnätskorridoren ScanMed (Botniska korridoren via Godsstråket genom Bergslagen).

Bergslagsbanan inklusive stråket väster om Vänern är ett högt prioriterat godsstråk för transporter av stål- och trävaror till marknader inom och utanför Europa för gods genererat i nordligaste Sverige, Norge och Finland, men även för råvaror och färdigvaror från skogs- och stålindustrin genererade inom stråket. Bergslagsbanan leder godset till hamnarna i Gävle och Göteborg och avlastar övriga stråk i nord-sydlig riktning, stråket är således av stor betydelse för robusthet och redundans såväl genom sin förbindelse väster om Vänern, som med anslutningen till Hallsberg-Frövi. Stråket är indirekt gränsöverskridande då det förbinder hamnarna i Gävle och Göteborg.

Region Dalarna förespråkar inkluderande av följande stråk till övergripande nät för väg:

E16 är ett gränsöverskridande vägstråk i öst-västlig riktning. Stråket knyter ihop tre större befolkningskoncentrationer i norra Europa: områdena kring Bergen, Oslo, samt Borlänge-Falun-Gävle. E16 utgör således en viktig länk för de gränsöverskridande transporterna med effektiv sammankoppling av de norska och svenska vägnäten. Genom standardhöjningar och enhetlig hastighetsnivå stärks utbytet mellan hamnarna i Oslo och Gävle.

Riksväg 70 är en nationellt prioriterad väg av strategisk betydelse för tillgängligheten inom Dalarna men också för arbets- och studiependling mellan regioner efter stråket. Vägen sammanbinder det befolkningstäta Mälardalen och Stockholmsregionen via Enköping med den starka besöksnäringen i norra delen av regionen ända till norska gränsen. Riksväg 70 har delvis mötesseparerad väg men efter vissa sträckor har trafiksäkerhetsåtgärder medfört hastighetssänkningar, vilka är begränsande för tillgängligheten och sammanhållningen. Kriterierna i TEN-T förordningen föreslås anpassas till de långa avstånd och lägre befolkningstal som råder i norra Europa, för att stärka strategiskt viktiga vägar i alla regioner, främst med avseende på utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen och laddinfrastruktur.

Region Dalarna förespråkar inkluderande av följande noder:

Borlänge har tillsammans med Falun drygt 110 000 invånare och en högskola. I Borlänge sammanbinds alla fyra stråken som föreslås inkluderas i övergripande TEN-T; Dalabanan och Bergslagsbanan (järnväg) samt E16 och riksväg 70 (väg). Via Borlänge hanteras stora godsflöden från omgivande stål- och skogsindustrier. Det är en viktig nod för överflyttning av gods mellan väg och järnväg med koppling till hamnarna i Gävle och Göteborg via Hallsberg (terminalnod ScanMed), samt med järnvägsanslutning till ScanMed stomnätskorridor (Botniska korridoren/Godsstråket genom Bergslagen) via Dalabanan. Borlänge är även en betydande nod för arbets- och studiependling inom- och mellanregionalt samt för Dalarnas järnvägsanslutning till Stockholm

Arlanda Airport (flygplats stomnät). Borlänge föreslås införlivas i TEN-T som urban nod och transportnod.

Mora är startpunkt för Dalabanan och utgör transportnod för ett större upptagningsområde med överflyttning mellan väg och järnväg för första och sista milen i transportsystemet. Mora ligger inom övergripande TEN-T för flygplatser samt för väg (E45), och är betydande nod för såväl regionens internationella företag som för den nationellt viktiga besöksnäringen. Mora föreslås införlivas i TEN-T som transportnod.

Klimat och hållbar omställning

Transportsektorn står för en stor del av de globala koldioxidutsläppen och spelar därför en viktig roll i omställningen för att uppnå målet om ett klimatneutralt EU till 2050. Region Dalarna ser ett stort behov av europeisk samverkan för att åstadkomma ett hållbart, effektivt och säkert transportsystem med minskade växthusgasutsläpp med 90% till 2050 jämfört med 1990 års nivåer. Region Dalarna anser även att det är avgörande att riktlinjerna för TEN-T anpassas för att bättre stötta denna nödvändiga omställning av transportsystemet. Ett fullt utvecklat europeiskt transportnätverk som möjliggör tillgång till förnybara energikällor, naturresurser och hållbara produkter är också avgörande för att EU:s inre marknad ska fungera och anpassas till en cirkulär ekonomi. Ett hållbart, integrerat och effektivt europeiskt transportsystem är därför avgörande för att möjliggöra den gröna och digitala övergången.

För att klara utfasningen av fossila bränslen betonar Region Dalarna vikten av att TEN-T i framtiden säkerställer kontinuerlig täckning av infrastruktur för alternativa bränslen och laddinfrastruktur på både stom- och övergripande nät och för alla transportsätt inom hela EU, särskilt med hänsyn till de utmaningar som ställs i regioner med långa avstånd till de större marknaderna. Detta inkluderar i synnerhet tillräcklig snabbbladdningsfunktion och vätgaspåfyllningsstationer längs motorvägar och prioriterade strategiska vägar för både lätta och tunga fordon.

Region Dalarna anser att synergier mellan TEN-T och TEN-E (transeuropeiska nätet för energi) behöver stärkas. Elektrifiering av transportsektorns alla trafikslag och användningen av klimatneutrala bränslen är avgörande för att uppnå en grön övergång.

Innovation, digitalisering, automatisering och smart mobilitet

Region Dalarna understryker att digitalisering är en viktig faktor för att uppnå hållbarhetsmålen för den gröna given, då digitalisering är av avgörande betydelse för att bana väg för nya smarta transport- och mobilitetslösningar som tar hänsyn till förändrade användarbehov och -beteenden. TEN-T bör fungera som en möjliggörare för innovativa, hållbara, inkluderande och effektiva transport- och mobilitetslösningar och de utpekade projekten ska kunna användas som testbäddar för ny teknisk utveckling inom såväl stomnät som övergripande nät.

Regionala flygplatser för tillgänglighet i EU:s alla regioner

Dalarna är en region med långa avstånd och väg- och järnvägsnäten är inte lika utvecklade och väl underhållna som i södra Sverige och i stora delar av Europa, dessutom är det en region med långa avstånd till nationell flygplats och exportmarknader. Region Dalarna värnar om de regionala flygplatserna, som ett komplement till övriga trafikslag och särskilt för näringslivets möjligheter att verka och utvecklas på den globala arenan. I regioner med stora avstånd är flygplatser livsnödvändiga för både sjukvårdens funktion och ur ett försvars- och säkerhetsaspekt. För regionen är tillgängligheten och åtkomligheten med flygtrafik av stor betydelse för regional tillväxt utifrån de satsningar som görs inom den starka besöksnäringen och världsledande basindustrin. Idag ingår Mora flygplats i det övergripande nätet för flyg och Region Dalarna vill understryka vikten av att den ingår även fortsättningsvis. Mora flygplats lämpar sig väl för elektrifierat flyg ur perspektivet passagerarantal och med sitt avstånd till större flygnoder, såsom Stockholm Arlanda och Oslo Gardemoen.

Samordning av nationell infrastrukturplan och genomförande av TEN-T

Region Dalarna anser att det är viktigt att medlemsstaterna fullföljer sina åtaganden inom TEN-T för att säkerställa och påskynda färdigställandet av stomnätet och det övergripande nätet i tid (2030, 2050). Ett fungerande flernivåstyre med en fördjupad och gemensam dialog mellan den europeiska, nationella och regionala nivån utgör en grund för att lyckas med genomförandet.